

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original article

ผลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร

กอบศักดิ์ พิมานแพง ส.ม. (การบริหารสาธารณสุข)*

วรนุช เกราะชูกุล พย.บ.**

* กลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาลมุกดาหาร

** กลุ่มงานการพยาบาลจิตเวช โรงพยาบาลมุกดาหาร

ติดต่อผู้เขียน: กอบศักดิ์ พิมานแพง Email: aoa.mee.mdh@gmail.com

วันรับ:	28 ธ.ค. 2565
วันแก้ไข:	10 ก.ค. 2567
วันตอบรับ:	20 ก.ค. 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณนาแบบไปข้างหน้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จำนวน 217 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบจากประชากรทั้งหมด จำนวน 473 คน ทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลผู้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและแบบคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยที่เข้ายาเสพติดเพื่อรับการบำบัดรักษา กระทรวงสาธารณสุข (บคก.กสธ.) V.2 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน Chi-square โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 91.2 กลุ่มอายุ 21 - 30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.7 ระดับการติดยาเสพติดในระดับผู้ติด ภายหลังการบำบัด สามารถเลิกเสพยาเสพติดทุกชนิดได้มากกว่า 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และพบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย อายุ ชนิดยาเสพติดที่ใช้ครั้งแรก สาเหตุการเข้ายาเสพติดครั้งแรก การได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพใน 1 ปีที่ผ่านมา และเหตุผลสำคัญที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพครั้งนี้ ($p < 0.05$)

คำสำคัญ: ผู้ติดยาเสพติด; การบำบัดยาเสพติด; การบำบัดฟื้นฟูวิถีใหม่**บทนำ**

กระทรวงสาธารณสุขกำหนดนโยบายการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยขยายบริการดูแลผู้ป่วยจิตเวชและยาเสพติดในโรงพยาบาลในระดับต่างๆ พร้อมส่งเสริมให้พัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่สอดคล้องกับ

นโยบายยาเสพติดระดับโลก ภายใต้แนวคิด “ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด คือ ผู้ป่วย” ที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา⁽¹⁾ ซึ่งการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้นเป็นกระบวนการปรับสภาพด้านร่างกายและจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เหมาะสม ปลอดภัย และสามารถกลับคืนสู่

การดำรงชีวิตในสังคมปกติได้อย่างสงบสุข โดยการบำบัด และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจะใช้กิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การให้คำแนะนำปรึกษาเป็นรายบุคคลและกลุ่ม การสนทนากลุ่ม การอบรมธรรมะ การฝึกอาชีพ เป็นต้น

การบำบัดแบบเมทริกซ์โปรแกรมประยุกต์เป็นการ บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพแบบจิตสังคมที่เน้นให้ความรู้ ที่จำเป็นสำหรับผู้ติดยาเสพติดและครอบครัว โดยสอดแทรกความรู้เข้าไปในระยะเวลาต่างๆ ของกระบวนการบำบัด ผ่านรูปแบบกิจกรรมกลุ่มบำบัด แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นระยะการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มี 4 กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย (1) การให้คำปรึกษารายบุคคล/ครอบครัว (2) กลุ่มฝึกทักษะการเลิกเสพยาระยะเริ่มต้น (3) กลุ่มป้องกันการหวนกลับไปเสพยา และ (4) กลุ่มให้ความรู้แก่ครอบครัว และระยะที่ 2 เป็นระยะหลังผ่านการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มี 2 กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย (1) กลุ่มสนับสนุนทางสังคม และ (2) กลุ่มประชุม⁽²⁾ ซึ่งผู้ผ่านการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพแบบจิตสังคมจะมีเรียนรู้ตนเอง มีการพัฒนาด้านความคิดและอารมณ์ที่ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและหยุดการเสพยาเสพติดได้ เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ภาพรวมผลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อยู่ในระดับปานกลาง⁽³⁻⁹⁾

ซึ่งรูปแบบการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ จึงมีการพัฒนาและค้นคว้ารูปแบบการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวิธีใหม่ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านความเป็นอยู่ของประชาชน สภาพสังคม และคงความต่อเนื่องของระบบบริการสาธารณสุขไว้ ซึ่งรูปแบบการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดวิธีใหม่ ประกอบด้วย การบริการที่มีคุณภาพ ปริมาณผู้รับบริการเหมาะสม มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และเพิ่มช่องทางพิเศษในกรณีเร่งด่วน⁽¹⁰⁾

คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งคุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลสามารถรับรู้ได้จากการกระทำหรือการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลนั้นกับผู้อื่นในด้านต่างๆ ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน จากด้านปัจจัยทางกายภาพ ด้านปัจจัยทางบุคลิกภาพ และด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม โดยคุณลักษณะส่วนบุคคล มี 7 ด้าน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และการได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ⁽¹¹⁾ จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด⁽⁶⁻⁸⁾

โรงพยาบาลมุกดาหาร เป็นโรงพยาบาลระดับ S ขนาด 301 เตียง มีกลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติดร่วมกับกลุ่มการพยาบาลจิตเวชรับผิดชอบในการจัดบริการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอก รูปแบบจิตสังคมบำบัดตามหลักเมทริกซ์โปรแกรมประยุกต์ โดยมีบุคลากรสาธารณสุขทำหน้าที่ผู้บำบัดและให้คำปรึกษา ประกอบด้วย จิตแพทย์ พยาบาลวิชาชีพ และนักจิตวิทยา ซึ่งในปี 2563 มีจำนวนผู้เข้ารับการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า คิดเป็นร้อยละ 154.5 ส่งผลให้เกิดปัญหาความแออัดในคลินิก มีระยะเวลารอคอยและใช้เวลาในการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพเพิ่มขึ้น เสี่ยงต่ออุบัติการณ์ผู้ป่วยก้าวร้าวเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ผู้บำบัดและให้คำปรึกษาเกิดความเหนื่อยล้า รู้สึกเครียด และส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานลดลง⁽¹²⁾ ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาผลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิธีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และพัฒนารูปแบบการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นสืบต่อไป

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิธีใหม่ และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟู

สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

วิธีการศึกษา

การศึกษาเชิงพรรณนาแบบไปข้างหน้า เพื่อศึกษาผลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิไลใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร โดยมีประชากรที่ทำการศึกษา คือ ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จำนวน 473 คน⁽¹³⁾ และกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตร Yamane⁽¹⁴⁾ ดังนี้

$$\text{สูตร } n = N / (1 - Ne^2)$$

$$\text{แทนค่า } n = 473 / (1 - (473)(0.05)^2)$$

$$\text{จะได้ } n = 217$$

เมื่อกำหนด

n คือ ขนาดตัวอย่าง

N คือ ประชากร

e คือ ระดับความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 0.05

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ โดยนำรายชื่อผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูฯ เรียงตามลำดับ ก่อน - หลังในการเข้ารับบริการ สุ่มอย่างง่ายเพื่อหาตำแหน่งเริ่มต้น และหาช่วงห่างของการสุ่มโดยสูตร $I = N/n$ จากนั้นจึงเลือกตำแหน่งต่อไปโดยนำตำแหน่งเริ่มต้น + ค่า I และทำการบวกต่อไปเรื่อยๆ จนได้ขนาดตัวอย่างครบทั้งหมด 217 คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกตัวอย่าง ดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า

- เป็นผู้รับบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอก
- อายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป
- สมัยใจและแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
- มีข้อมูลเวชระเบียนการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามแบบสอบถามของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครบถ้วน ทั้ง 3 ชุด

เกณฑ์การคัดออก

- แจ้งความจำนงค์ถอนตัวออกจากการเข้าร่วมวิจัย

- ขาดการเข้าร่วมการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพฯ ตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป
- มีอาการแสดงทางจิตเวชที่เป็นอุปสรรคต่อการบำบัด ได้แก่ หลงผิด หวาดระแวง สับสน และมีพฤติกรรมก้าวร้าว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีทั้งหมด 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลผู้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แบ่งเป็น 2 ส่วน ซึ่งส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 13 ข้อ และส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับประวัติการใช้ยาเสพติด จำนวน 5 ข้อ

ชุดที่ 2 แบบประเมินระดับการติดยาเสพติดตามแบบคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยที่ใช้ยาและสารเสพติดเพื่อรับการบำบัดรักษา กระทรวงสาธารณสุข (บคก.กสธ.) V.2 จำนวน 7 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือทั้ง 2 ชุด ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยนำแต่ละข้อคำถามมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (item objective congruence: IOC) พบว่า ทุกข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.67 – 1.00 โดยแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำและไปทดลองใช้ จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์โดยหาค่า Cronbach's alpha coefficient ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุด เท่ากับ 0.91 และ 0.94 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังได้รับการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย โรงพยาบาลมุกดาหาร ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และสถิติเชิงอนุมาน คือ ไคสแควร์โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้รับการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย โรงพยาบาลมุกดาหาร เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2563 หมายเลขการวิจัย MEC 13/63 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เลขรหัสชุดข้อมูลแทนการระบุถึงผู้เข้าร่วมวิจัย ไม่เปิดเผยชื่อหรือเลขที่โรงพยาบาลของผู้เข้าร่วมวิจัย ซึ่งจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

ผลการศึกษา

คุณลักษณะส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้รับบริการแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 91.2 กลุ่มอายุที่มากที่สุด คือ 21 - 30 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 27.7 สถานภาพโสดมากที่สุด จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 50.7 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 ด้านอาชีพ พบว่าว่างงานมีมากที่สุด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 รองลงมาคือ รับจ้าง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,414.3 บาท (S.D.=3,583.3 บาท) มีค่ามัธยฐาน 3,000 บาท ต่ำสุด 0 บาท สูงสุด 13,000 บาท บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยกันมากที่สุด คือ บุตร จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 34.1 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา พบว่า บิดาหรือมารดาเสียชีวิตมีมากที่สุด จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2

พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้รับบริการแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่ากลุ่มอายุที่ใช้ยาเสพติดครั้งแรกมากที่สุด คือ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี จำนวน 97 คน (ร้อยละ 44.7) ด้านชนิดยาเสพติดที่ใช้ครั้งแรกมากที่สุด คือ ยาบ้า จำนวน 148 คน (ร้อยละ 68.2) ด้านสาเหตุการใช้ยาเสพติดครั้งแรกมากที่สุด คือ เพื่อนชวน จำนวน 75 คน (ร้อยละ 34.5) ด้านการได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพใน 1 ปีที่ผ่านมา

มา พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการอบรม จำนวน 149 คน (ร้อยละ 68.7) ด้านเหตุผลสำคัญที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพครั้งนี้ พบว่า ส่วนใหญ่ศาลสั่งให้บำบัดตาม พ.ร.บ. จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 61.3

ระดับการติดยาเสพติดของผู้รับบริการแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

จากผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้รับบริการแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร มีการติดยาเสพติด ระดับผู้ติด จำนวน 164 คน (ร้อยละ 75.6) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

หลังการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร พบว่า ผู้รับการบำบัดสามารถเลิกเสพยาเสพติดทุกชนิดได้ มากกว่า 6 เดือน จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ตารางที่ 1 ระดับการติดยาเสพติดของผู้รับบริการแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

ระดับการติดยาเสพติด	ความถี่ (n=217) ร้อยละ	
ผู้ใช้	18	8.3
ผู้เสพ	35	16.1
ผู้ติด	164	75.6

ตารางที่ 2 ผลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

ผลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ	ความถี่ (n=217) ร้อยละ	
เลิกเสพยาไม่ได้	156	71.9
เลิกเสพยาได้	61	28.1

ผลการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร

แบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัด มุกดาหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ อายุ (p=0.041) ชนิดยาเสพติดที่ใช้ครั้งแรก (p=0.004)

วิจารณ์

สาเหตุการใช้จ่ายยาเสพติดครั้งแรก (p=0.007) การได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพใน 1 ปีที่ผ่านมา (p=0.021) และเหตุผลสำคัญที่เข้ารับ การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพครั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้รับบริการแบบผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ส่วนใหญ่ มีการติดยาเสพติดในระดับผู้ติด พบว่า ภายหลังเข้ารับ

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิถีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

ปัจจัย	ผลการบำบัด		Pearson Chi-square	p-value
	เลิกเสพไม่ได้	เลิกเสพได้		
อายุ (ปี)				
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20	10	11	11.591	0.041*
21 - 30	39	21		
31 - 40	41	10		
41 - 50	34	9		
51 - 60	24	6		
61 ขึ้นไป	8	4		
ชนิดยาเสพติดที่ใช้ครั้งแรก			13.096	0.004*
ยาบ้า	117	31		
กัญชา	18	14		
ไอซ์	14	8		
กระท่อม	7	8		
สาเหตุการใช้จ่ายยาเสพติดครั้งแรก			14.208	0.007*
เพื่อนชวน	62	13		
อยากลอง	47	17		
ความสนุกสนาน	17	18		
ไม่สบายใจ	21	8		
ช่วยในการทำงาน/ประกอบอาชีพ	9	5		
การได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพใน 1 ปีที่ผ่านมา			5.365	0.021*
ไม่เคย	100	49		
เคย	56	12		
เหตุผลสำคัญที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพครั้งนี้			10.717	0.013*
ศาลสั่งให้บำบัดตาม พรบ.	106	27		
ป่วยโรคจิตเวช	22	15		
ต้องการเลิก	17	13		
ปัญหาสุขภาพทางกาย	11	6		

การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แบบผู้ป่วยนอกวิธีใหม่ สามารถเลิกเสพยาเสพติดทุกชนิดได้มากกว่า 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 28.1 ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัด^(3-5,7) และจากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกวิธีใหม่ โรงพยาบาลมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่ามี 5 ปัจจัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยเรียงตามความสอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วได้ดังนี้

การได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพใน 1 ปีที่ผ่านมา เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเลิกเสพยาเสพติด เนื่องจากเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลโดยจัดการเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์ใหม่ เพื่อให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการพัฒนาความคิดและอารมณ์ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ในการเลิกยาเสพติดได้⁽²⁾ ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วพบว่าการได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพมีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด^(4,8)

เหตุผลสำคัญที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพครั้งนี้เป็นปัจจัยที่บ่งบอกระดับความตระหนักถึงปัญหาการใช้สารเสพติดและความต้องการจะเลิกที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ในการเลิกยาเสพติดได้ โดยต้องอาศัยปัจจัยด้านการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์ใหม่เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจทางความคิดและอารมณ์ให้เกิดการตัดสินใจปรับเปลี่ยนสู่พฤติกรรมใหม่⁽²⁾ ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วพบว่า เหตุผลสำคัญที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพมีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด^(6,9)

ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วที่พบว่า อายุ ชนิดยาเสพติดที่ใช้ครั้งแรก และสาเหตุการใช้ยาเสพติดครั้งแรก ไม่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เนื่องจาก

อายุเป็นปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ติดยาเสพติดที่สำคัญต่อการเรียนรู้ ความคิดและการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรม หากบุคคลมีอายุเพิ่มขึ้นจะเกิดการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการตัดสินใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่เพื่อนำไปสู่การเลิกเสพยาเสพติดได้⁽²⁾ ชนิดยาเสพติดเป็นปัจจัยภายนอก ซึ่งบุคคลจะได้รับอิทธิพลจากบริบทและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวบุคคลนั้น และสาเหตุการใช้ยาเสพติดครั้งแรกสามารถเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากความคิด อารมณ์ และสภาพร่างกาย และยังสามารถเป็นปัจจัยภายนอกที่เกิดจากกฎหมายและการกดดันจากบุคคลอื่น ครอบครัว และสังคม ทั้งนี้ หากการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีบริบทและปัจจัยอื่นๆ ที่แตกต่างกัน อาจส่งผลให้ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีข้อจำกัด จึงส่งผลที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้บุคลากรสาธารณสุขพัฒนาทักษะการให้คำปรึกษา และสนับสนุนให้แต่ละคลินิกของงานบริการผู้ป่วยนอกมีการจัดบริการบำบัดแบบสั้นแก่ผู้ติดยาเสพติด เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการให้ผู้ติดยาเสพติดได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเพิ่มขึ้น
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อพัฒนารูปแบบและเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอก

เอกสารอ้างอิง

1. กองบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการปฏิบัติงาน standard operation procedures (SOPs) ยาเสพติด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [สืบค้นเมื่อ 13 ก.ย. 2563]. แหล่งข้อมูล: https://phdb.moph.go.th/main/upload/web_news_files/cv0y6mk-kq48w8884og.pdf

2. สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรม-ราชชนนี. องค์ความรู้พื้นฐานในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาและสารเสพติดแบบผู้ป่วยนอกตามรูปแบบ matrix program [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [สืบค้นเมื่อ 13 ก.ย. 2563]. แหล่งข้อมูล: <https://onedrive.live.com/?authkey=One-Up>
3. อารี สุภาวงศ์. ประสิทธิภาพของการบำบัดรักษาผู้ป่วยยา-เสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์ โรง-พยาบาลทุ่งสง. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์ 2559;36: 160– 70.
4. สวัสดิ์ อุ่นใจ, กิจวิมล นาถวิล, ญารุษา พันวิไล, สุกัญญา กาญจนบัตร, มานพ คณะโต. การประเมินการใช้เมทริกซ์โปรแกรมในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข 7 จังหวัด ภาค-ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วารสารการพัฒนาศุขภาพ-ชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2560;5(4):674–85.
5. วงศ์พิทธ์ บุญมาก. ประสิทธิภาพของการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดค่ายขวัญแผ่นดินอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการกรม-สนับสนุนบริการสุขภาพ 2561;14(2):13–24.
6. นรากร สารีเหล็ก. ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการเลิกสารเสพติดของผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานี. วารสารการพยาบาล-สุขภาพและการศึกษา 2561;1(3):35–42.
7. กนกลักษณ์ ศิริรุ่งวัฒนากุล. ประสิทธิภาพและปัจจัยที่มีผลต่อการบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดโดยใช้รูปแบบการบำบัดความคิดและพฤติกรรมแบบประยุกต์ของโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์. สวรรค์ประชารักษ์เวชสาร 2562;16(1): 23–33.
8. วิภากรณ์ ปัญญาดี. ผลการปรับรูปแบบการบำบัดยาเสพติดแบบจิตสังคมบำบัดต่อการปฏิบัติตามแผนการบำบัดของผู้รับการบำบัดยาเสพติดชนิดเมทแอมเฟตามีน. วารสาร-วิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ 2563;13(3):107–19.
9. ภิญญา ราชสันเทียะ, อัญชลี จัตุรแก้ว. ผลของการใช้ศิลปะบำบัดที่มีต่อภาวะซึมเศร้าของผู้บำบัดยาเสพติดในระบบ Matrix ในโรงพยาบาลจิตเวช. วารสารสุขภาพและสิ่งแวดล้อมศึกษา 2563;5(4):94–8.
10. กองบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำหรับหน่วยงานที่ต้องการเปิดระบบบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดแบบกลุ่มบำบัด [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [สืบค้นเมื่อ 13 ก.ย. 2563]. แหล่งข้อมูล: <https://phdb.moph.go.th/main/index>
11. Schermerhorn JR, Richard N, Osborn RN, Uhl-Bien M, Hunt JG. Organizational behavior. 11th ed. New York: John Wiley & Sons; 2011.
12. โรงพยาบาลมุกดาหาร. รายงานผลวิเคราะห์ Happinometer บุคลากรโรงพยาบาลมุกดาหาร ปี 2563 ประกอบการตรวจราชการ เขตสุขภาพที่ 10 ไตรมาส 3/2563. มุกดาหาร: โรงพยาบาลมุกดาหาร; 2563.
13. โรงพยาบาลมุกดาหาร. ฐานข้อมูลบริการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโรงพยาบาลมุกดาหาร ปี 2563 ประกอบการตรวจราชการ เขตสุขภาพที่ 10 ไตรมาส 3/2563. มุกดาหาร: โรงพยาบาลมุกดาหาร; 2563.
14. Yamane T. Statistics: an introductory analysis. 3rd ed. New York: Harper International Edition; 1973.

Effective of New Normal Rehabilitation Therapy for Outpatient Drug Addicts, Mukdahan Hospital

Kobsak Pimanpang, M.P.H. (Public Health Administration); Woranuth Krohchukun, B.N.S.

Mukdahan Hospital, Mukdahan Province, Thailand

Journal of Health Science of Thailand 2025;34(3):501–8.

Corresponding author: Kobsak Pimanpang, Email: aoa.mee.mdh@gmail.com

Abstract: This prospective descriptive study aimed to study the results of factors that were related to new outpatient rehabilitation therapy for drug addicts at Mukdahan Hospital, Mukdahan Province, Thailand. A set of 217 people was selected by systematic random sampling technique from 473 populations. Data was collected by questionnaire to provide information on drug rehabilitation treatment recipients, the questionnaire was used for screening and referring drug user patients for treatment (V.2) in Ministry of Public Health system. Data analysis was performed by descriptive and Chi square test at the significance level of 0.05. The results showed that the majority of samples were male (91.2%), aged 21 – 30 years (27.7%). The level of drug use was at addiction level. After treatment, 28.1% of the samples were able to stop taking all types of drugs for more than 6 months; and the success factors observed in the new normal rehabilitation therapy program for outpatient drug addicts of Mukdahan hospital were age, type of drug first used, cause of first drug use, acceptance for rehabilitation treatment, and the underlying reason for receiving the rehabilitation treatment ($p < 0.05$).

Keywords: drug addict; drug rehabilitation; new normal rehabilitation therapy